

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Ključne poruke i rezultati glasanja - Četvrti Energetski samit u BiH -

**Neum, Bosna i Hercegovina
25. – 27. april 2018. godine.**

POD POKROVITELJSTVOM

Ministarstvo vanjske trgovine
i ekonomskih odnosa BiH

Državna regulatorna komisija
za električnu energiju (DERK)

Regulatorna komisija za energetiku
Republike Srpske (RERS)

Regulatorna komisija za energiju
u Federaciji BiH (FERK)

O Četvrtom Energetskom samitu u BiH

Četvrti energetski samit u Bosni i Hercegovini (BiH) organizovali su USAID-ov projekat Investiranje u sektor energije (USAID EIA) u BiH i Njemačko društvo za međunarodnu saradnju GIZ u Neumu u periodu od 25. – 27. aprila 2018. godine.

Pokrovitelji Četvrtog energetskog samita u BiH bili su Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Državna regulatorna komisija za električnu energiju (DERK), Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) i Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske (RERS).

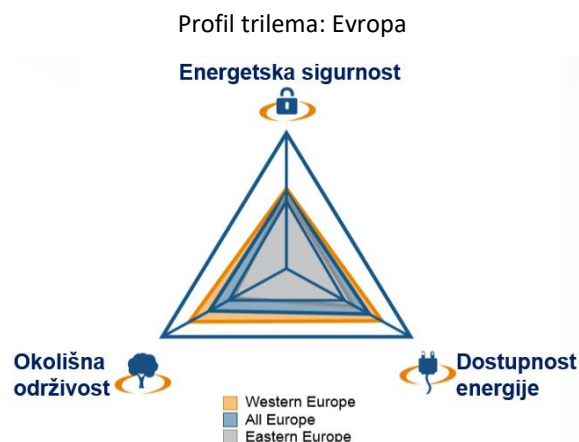
Tokom tri dana, Samit je okupio preko 400 učesnika, eksperata iz energetskog sektora u BiH, predstavnike izvršne i zakonodavne vlasti koji su razgovarali o aktuelnim problemima i preprekama razvoju energetskog sektora. Tokom prva dva dana samita održano je 5 panel diskusija. Predmet panel diskusija bile su najvažnije teme iz oblasti elektroenergetike kao što su: Održivi razvoj energetskog sektora u BiH, Tržište energije, Investiranje u energetski sektor BiH – Prepreke i preporuke, Regulatori kao okosnica razvoja energetskog sektora te Uloga regulatornih komisija u energetskoj efikasnosti.

Ovogodišnji samit omogućio je stalnu interakciju sa učesnicima putem mobilne aplikacije koja je dala priliku učesnicima da direktno postavljaju pitanja panelistima kao i da sudjeluju u anketama vezanim za date teme.

Posebno je bio zanimljiv posljednji dan Samita, kada je organizovan panel sa predstavnicima parlamentarnih stranaka iz Parlamenta Bosne i Hercegovine kada su predstavljene preporuke za reformu energetskog sektora koji može biti okosnica privrednog razvoja u BiH. Na narednim stranicama prikazane su preporuke Četvrtog Energetskog samita svrstane u šest tematskih cjelina, sa uključenim rezultatima glasanja učesnika.

I. Put ka održivom energetsom sektoru

Energetski sektor Bosne i Hercegovine ima značajnu i ključnu ulogu u rastu ukupne ekonomije. S obzirom na specifičnu ekonomsku situaciju u Bosni i Hercegovini uopšte, glavni pristup održivom ekonomskom razvoju mora uspostaviti konkurentni energetska sektor koji značajno štiti građanski životni standard i pozitivno utiče na konkurentnost drugih grana u privredi. Istovremeno, BiH iskazuje opredjeljenje ka Evropskim integracijama. Imajući to u vidu, neophodno je, u razmatranju daljeg razvoja energetske sektora, uzeti u obzir EU energetska politiku koja je bazirana na: (i) Energetskoj efikasnosti prije svega; (ii) Smanjenju emisija; (iii) Povećanje udjela OIE i (iv) Gasu kao ključnom energentu u energetske politici EU u prijelaznom periodu.

Izvor: Svjetsko vijeće za energiju/Oliver Wyman

Pitanja i rezultati glasanja:

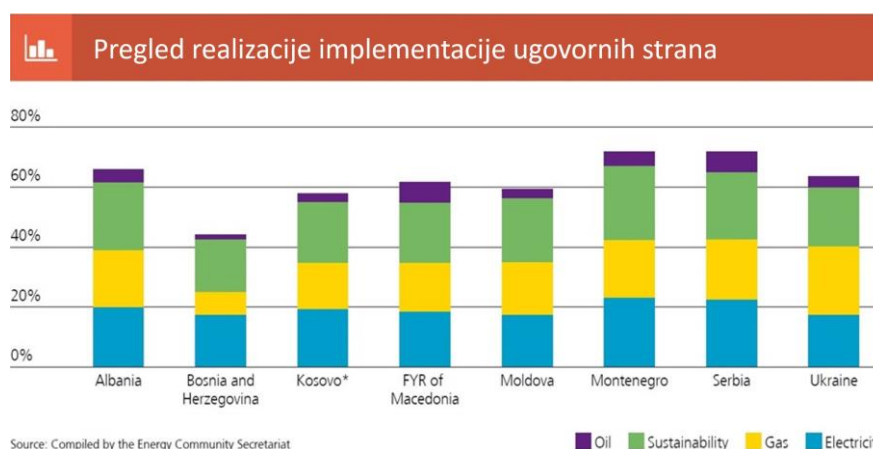
- Kako vidite energetska sektor u Bosni i Hercegovini za 10 godina?
 - 24% - Nekonkurentan sektor energije, uz zavisno snabdijevanje energijom i odgovornost za životnu sredinu
 - 24% - konkurentan sa pozitivnim uticajem na druge grane
 - 51% - 10 godina je prekratak period da bi se očekivalo da energetska sektor postane samoodrživ**
- Kako određujete redosljed sljedećih strateških pravaca prema konkurentnom energetske sektoru u Bosni i Hercegovini?
 - 62% - energetska efikasnost, smanjenje emisija, obnovljivi izvori energije i gas kao prijelazni energent**
 - 4% - gas kao prijelazni energent, energetska efikasnost, smanjenje emisija i obnovljivi izvori energije
 - 16% - obnovljivi izvori energije, gas kao prijelazni energent, energetska efikasnost i smanjenje emisija
 - 18% - smanjenje emisija, obnovljivi izvori energije, gas kao prijelazni energent i energetska efikasnost

Ključne poruke:

- Održiv ekonomski razvoj iziskuje **konkurentan energetska sektor** koji takođe povećava konkurentnost drugih ekonomskih grana.
- Samoodrživ ekonomski sektor u Bosni i Hercegovini trebao bi dati **prioritet energetske efikasnosti, smanjenju emisija, obnovljivim izvorima energije i gasu kao prijelaznom gorivu.**

II. Zastoj reforme energetskog sektora – Energetsko tržište u Bosni i Hercegovini

Bosna i Hercegovina zaostaje u prenošenju i provedbi EU zakonodavstava u dva važna sektora, električne energije i gasa. Ovaj zaostatak ima uticaj na daljnji razvoj sektora, sigurnost snabdijevanja i interes investitora da ulažu u zemlju. Tržište električnom energijom je otvoreno i funkcionije zahvaljujući usvajanju ključnih zakona i propisa u tom sektoru, dok je sektor gasa još uvijek na samom početku reformskog procesa. Za nastavak reforme u sektoru električne energije i gasa postoje mape puta koje sadrže listu neophodnih koraka koje treba poduzeti u cilju usklađivanja sa EU zakonodavstvom. Stoga su parlamenti, vlade, institucije i agencije iz sektora dužne raditi na usvajanju nedostajućih zakona i propisa.

Pitanja i rezultati glasanja:

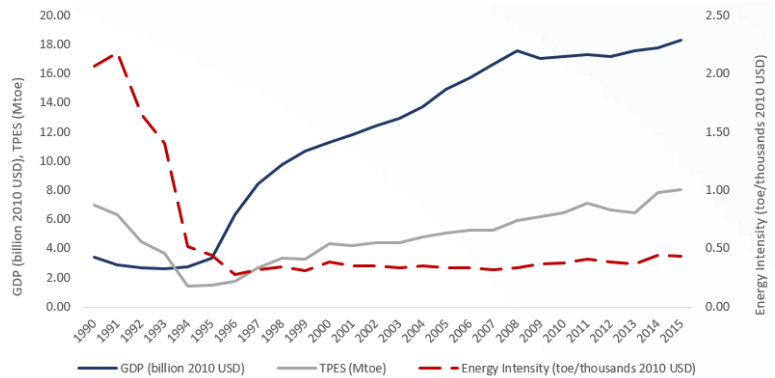
- Po Vašem mišljenju da li je reforma energetskog sektora u BiH (kao dio integracije BiH u EU):
97% - U zaostatku
3% - Napreduje prema planu
- Šta se treba uraditi da bi se otkočio zastoj i nastavila reforma u energetskom sektoru?
89% - Usvojiti i implementirati potrebne zakone i programe za dovršenje reformi (od strane zakonodavne i izvršne vlasti)
11% - Čekati da ostale potpisnice Ugovora o energetskoj zajednici završe svoje reforme pa da preuzmemo njihova iskustva

Ključne poruke:

- Zastoj reforme tržišta električne energije i gasa u BiH je očigledan.
- Postoji plan implementacije reforme, ali bi izvršna i zakonodavna vlast trebala aktivno raditi na njegovoj implementaciji i predvoditi reforme.

III. Energetska efikasnost: Kako prije svega smanjiti potrošnju energije

Energetska efikasnost predstavlja veliki potencijal za štednju energije i razvoj privrede. Njena korist ne ogleda se samo u smanjenu potrošnje energenata već se uštedama oslobađaju sredstva za ulaganje u druge svrhe a u isto vrijeme stvara se mogućnost za otvaranje novih radnih mjesta i razvoj građevinskog sektora. Da bi se država opredijelila da energetska efikasnost postavi kao prioritet potrebno je da joj pristupi sistematično uključujući izmjene i dopune zakona kojima će se regulatornim komisijama za energiju dodijeliti nadležnost u ovoj oblasti.

Izvor: Međunarodna energetska agencija (IEA)

Pitanja i rezultati glasanja:

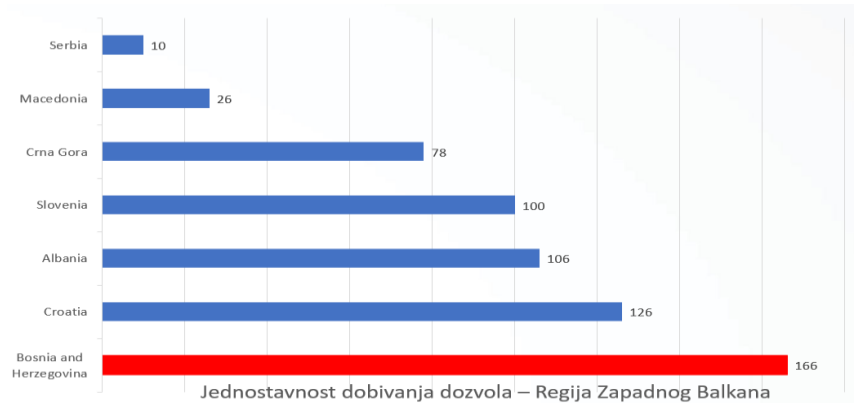
- Kako procjenjujete potencijal energetske efikasnosti za ekonomski razvoj u BiH?
 - 45% - Veoma visok**
 - 33% - Visok
 - 15% - Nizak
 - 7% - Veoma nizak
- Koliko smatrate važnim potencijal građevinskog sektora za smanjenje potrošnje energije?
 - 77% - Veoma važan**
 - 23% - Važan
 - 0% - Zanimariv
 - 0% - Nevažan
- Da li se uključivanjem regulatora može postići veća transparentnost i osigurati strateški pristup implementacije energetske efikasnosti?
 - 81% - Da**
 - 6% - Ne
 - 13% - Ne znam

Ključne poruke:

- Energetska efikasnost pruža obilje koristi krajnjim korisnicima i može biti **pokretač za različite grane domaće privrede.**
- Posebno u **građevinskom sektoru** potrebna je **efikasna strategija.**
- Uloga regulatora** u implementaciji energetske efikasnosti je od ključne važnosti.

IV. Sigurna i dostupna energija: Kako mobilizirati investicije u energetski sektor

Zbog komplikovanog, neusklađenog i netransparentnog investicionog okruženja, energetski potencijal Bosne i Hercegovine (BiH) ostaje uglavnom neiskorišten. Bez novih investicija u energetski sektor BiH neće moći osigurati nastavak ekonomskog razvoja i održati sigurnost u snabdijevanju električnom energijom. Kompleksne procedure za izdavanje dozvola kao i nepostojanje i neusklađenost dokumenata za prostorno planiranje na svim nivoima vlasti u BiH (entiteti, kantoni, opštine) predstavljaju najveće prepreke za nove investicije u energetskom sektoru. Da bi se uklonile ove prepreke i privukle nove investicije, vlade i nadležni organi u BiH bi trebali da preduzmu odlučne i hitne mjere u cilju pojednostavljenja režima izdavanja dozvola i ubrzanje postupka izgradnje energetske infrastrukture.

Poredak 190 ekonomija svijeta

Pitanja i rezultati glasanja:

- Kako Da li vjerujete da BiH ima povoljno investicijsko okruženje?
8% - Da
89% - Ne
3% - Ne znam
- Šta smatrate da je glavna karakteristika postojećeg investicijskog okruženja?
34% - Nejasan, nepotpun, kontradiktoran i neharmonizovan zakonodavni okvir
24% - Nedostatak znanja u institucijama koje izdaju dozvole i neefikasne interne procedure
2% - Visoki administrativni i investicijski troškovi
40% - Sve prethodno navedeno
- Trebaju li političke stranke uključiti preporuke za pojednostavljenje režima odobrenja u svoje politike i planove?
81% - Da
13% - Ne
6% - Ne znam

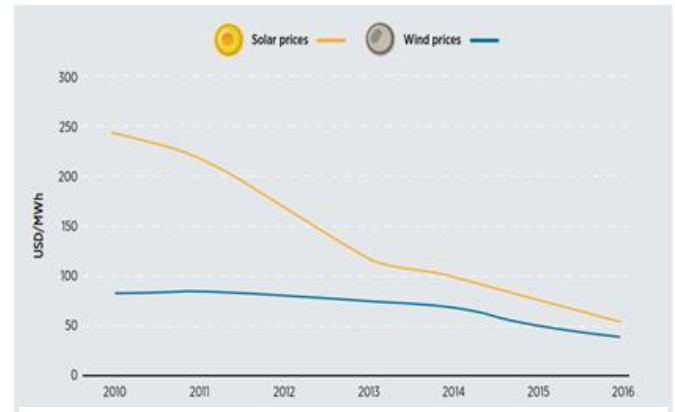
Ključne poruke:

- BiH nema povoljno investicijsko okruženje. Vlade i parlamenti trebaju početi raditi da učine energetski sektor transparentnijim i povoljnijim za investitore.
- BiH treba unaprijediti efikasnost postupka ishođenja dozvola za energetske objekte, povećati znanje u administraciji te putem jasnih smjernica pripremiti investitore za investicije.

V. Efikasno korištenje resursa: Kako povećati udio obnovljive energije

Postojeće sheme poticaja za razne tehnologije u proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora u oba entiteta imaju svoja ograničenja. Uvažavajući potrebe i razvoj tržišta neophodan je prelazak na sheme poticaja bazirane na tržišnim principima, na osnovu feed-in premija i aukcija. Zakonske, regulatorne, administrativne i finansijske mjere neophodne su da bi se podstaklo korištenje obnovljive energije u Bosni i Hercegovini i osiguralo postizanje ciljeva za 2030. godinu. Sekretarijat Energetske zajednice nedavno je izdao političke smjernice za reformu sistema podrške u državama članicama, koje su obuhvatile najbolje prakse u ovoj oblasti. Bosna i Hercegovina se sada suočava sa izazovom reforme postojećih sistema poticaja.

Figure 1 Average prices resulting from auctions, 2010-16

Izvor: IRENA, 2017.

Pitanja i rezultati glasanja:

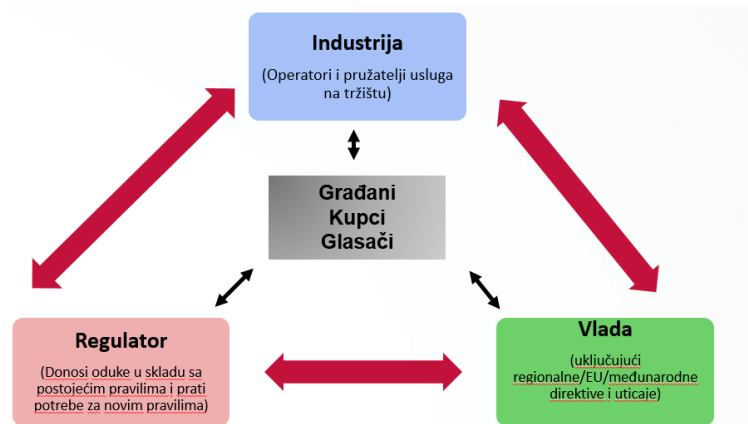
- Da li Bosna i Hercegovina treba reformu postojećeg sistema poticaja?
100% - Da
0% - Ne
- Koje su glavne koristi aukcija obnovljive energije:
7% - Raspodjela stvarnih troškova za svaku tehnologiju
27% - Stvaranje konkurentnog tržišta obnovljive energije
34% - Veća transparentnost u raspodjeli poticaja
32% - Smanjenje troškova poticaja

Ključne poruke:

- Reforma postojećeg sistema poticaja može kreirati **konkurentno tržište obnovljive energije** u BiH.
- Da bi se efikasno iskoristio potencijal obnovljive energije u BiH (uključujući bioenergiju) potrebno je **strateško planiranje**.

VI. Institucionalno okruženje i okvir: Pozicija regulatornih komisija

Regulatorne komisije u Bosni i Hercegovini se suočavaju sa različitim izazovima u smislu nezavisnosti, transparentnosti njihovih aktivnosti i efikasnog rada. S obzirom na njihovu značajnu ulogu u sektoru i važnost njihovog rada, neophodno je da Regulatorne komisije rade kao nezavisne, nepristrasne i transparentne institucije.

Mark Vannoy, predsjedavajući, Maine PUC, SAD – prezentacija BiH Energetski samit 2018

Pitanja i rezultati glasanja:

- Mislite li da je neovisnost regulatornih komisija važna za stabilan i transparentan energetska sektor?
93% - Da
4% - Ne
3% - Ne znam
- Mislite li da se politika treba miješati u rad regulatora?
3% - Da
93% - Ne
4% - Ne znam
- Slažete li se da uključivanjem regulatora može postići veća transparentnost i obezbijediti sistematski pristup energetska efikasnosti?
81% - Da
6% - Ne
13% - Ne znam

Ključne poruke:

- Neovisnost regulatornih komisija je ključna za stabilan i transparentan energetska sektor.
- Regulatorne komisije trebale bi imati aktivnu ulogu i trebala bi im se dodijeliti nadležnost u energetska efikasnosti.